Наша ніва

19.03.2019

«Раніцай была абсалютная цішыня. Ні брэху сабак, ні стрэлаў». 75 год таму вызвалены лагер смерці Азарычы

Наталля Тур

Такой запомніла раніцу 18 сакавіка 1944 году былая вязніца лагера Валянціна Шышло.

«Мы прачнуліся на раніцу і здзівіліся, як вакол стала ціха. Дзевяць дзён да гэтага мы, дзеці, прывыклі да таго, што кожны дзень побач паміраюць людзі, што брэшуць аўчаркі, што чуваць стрэлы, — расказвае Валянціна Шышло. — А тут цішыня і салдаты ў белых маскхалатах. Я помню, як яны крычалі нам: «Толькі не ўставайце з месцаў, сядзіце смірна, тут паўсюль міны». Некаторыя так радаваліся хуткаму вызваленню, што беглі насустрач. І тут жа падрываліся на мінах».

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылося мерапрыемства, прысвечанае 75-годдзю вызвалення лагера Азарычы.

Вядома, што лагер праіснаваў нядоўга, усяго 9 дзён. Але за гэтыя дні тут загінула каля 20 000 чалавек.

Пасол Федэратыўнай Рэспублікі Германія ў Рэспубліцы Беларусь Петэр Дэтмар.

«Мне горка чуць такія словы: «Усяго дзевяць дзён», — працягвае Валянціна Шышло, — гэтыя дзевяць дзён былі самымі доўгімі і трагічнымі ў маім жыцці. Мы кожны дзень паміралі».

Падчас сустрэчы выступілі і нямецкія прафесары гісторыі Крыстаф Рас і Адам Керпель-Фроніус, якія распавялі прысутным пра культуру памяці ў Германіі.

«Я — трэцяе пакаленне немцаў, якое ступае на беларускую зямлю, — расказаў Крыстаф Рас, — і першае, якое прыйшло з мірам. Мой прадзед падчас Першай Сусветнай вайны прыйшоў у Беларусь у складзе Прускай арміі, дзед — ваяваў на баку Вермахта, верагодна, быў адным з тых, хто катаваў людзей у Азарычах. Ён ішоў у гэтую краіну пераможцам, а ў 1944 пакідаў яе, падціснуўшы хвост. Я хачу раздзяліць адказнасць за сваю краіну. Доўгі час культура памяці ветэранаў Вермахта ў Германіі была наступная: «Мы смуткуем па загінулых таварышах». І ні слова пра тыя злачынствы, якія яны ажыццяўлялі ў Беларусі».

Адам Керпель-Фроніус працягнуў думку калегі і расказаў:

Адам Керпель-Фроніус.

«У Германіі Беларусь часоў Другой сусветнай вайны асацыюецца перш за ўсё з ваеннапалоннымі, партызанамі і спаленымі вёскамі. Пра тое, што немцы стваралі на тэрыторыі Беларусі лагеры смерці, у нас загаварылі адносна нядаўна, гадоў 30 таму. Таму наша задача, цяперашняга пакалення немцаў, расказаць усю праўду пра тую вайну».

Падчас мерапрыемства працавала выстава, дзе было прадстаўлена каля 30 дакументаў з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі, сярод якіх кнігі, напісаныя на аснове ўспамінаў вязняў і іншыя матэрыялы, прысвечаныя даследаванню гэтай праблематыкі.

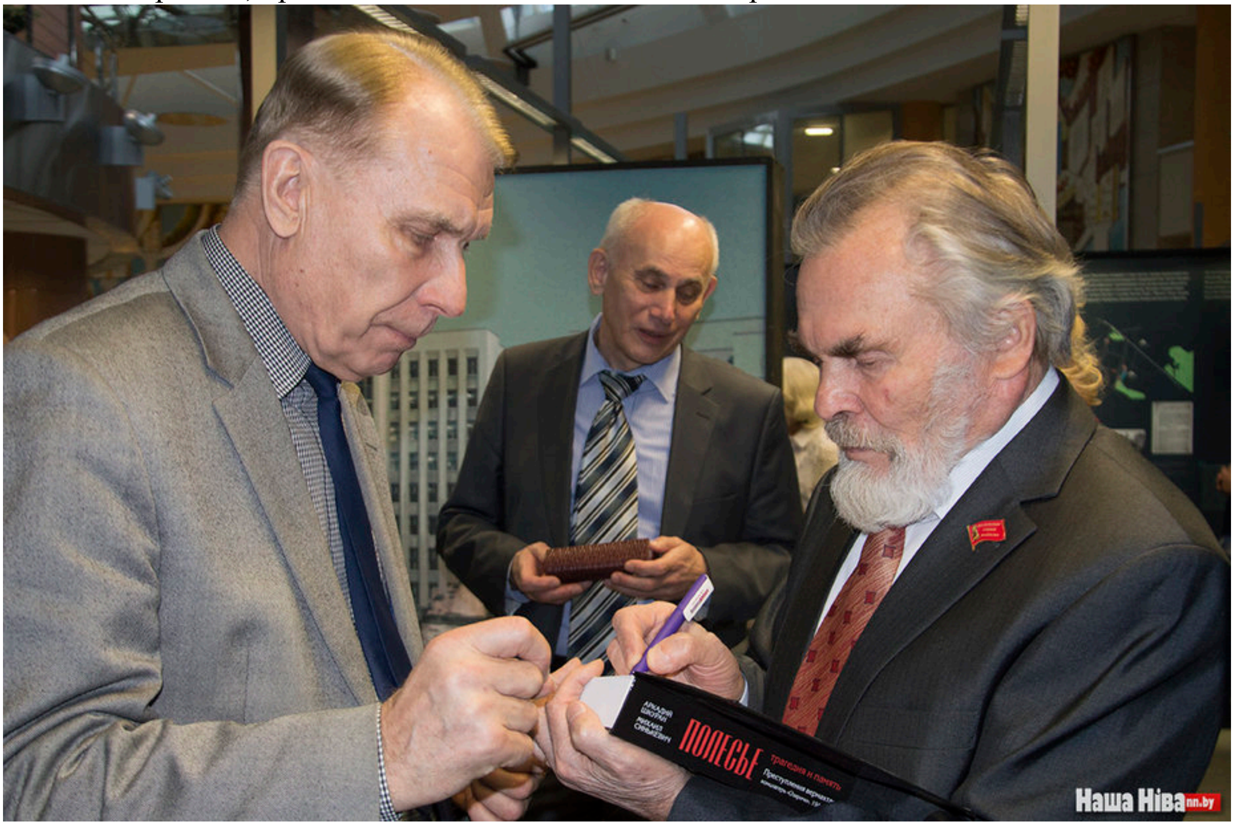

Аўтар кнігі — Аркадзь Шкуран справа.

Да выставы «Лагер смерці Трасцянец. Гісторыя і памяць», якая працуе на другім паверсе бібліятэкі, дадаліся модулі з біяграфічнымі звесткамі вязняў лагера «Азырычы», сярод якіх можна знайсці стэнд, прысвечаны сям'і Валянціны Шышло.

Гісторык Крыстаф Рас.

Да памятнай даты прымеркавалі і прэзентацыю кнігі «Палессе: трагедыя і памяць: злачынствы вермахта. Канцлагер «Азарычы», 1944 год», напісаная вязнямі Азарычаў Аркадзем Шкураном і Міхаілам Сінькевічам. На 700 старонках кнігі — фота, дакументальныя факты і ўспаміны тых, хто бачыў і перажыў жорсткія падзеі сакавіка 1944 года.

Наталля Тур, фота аўтара